

ІРИНА ГУМЕНЮК

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0790-6732>
imix@ukr.net

кандидат філологічних наук, доцент
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ

МОДЕЛЬ ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕНДЕНЦІЙ

Стаття присвячена аналізу глобальних, етапних і оперативних цілей освітньої підготовки й побудові на цій основі моделі цілепокладання навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» з урахуванням компетентнісної парадигми та діяльнісного підходу до навчання. Наголошено на прямому взаємозв'язку між чіткістю, конкретністю формулювання мети та рівнем якості навчання. Визначено й диференційовано сутність понять «мета навчання» й «цілі навчання». З метою обґрунтування мети навчання української мови за професійним спрямуванням та встановлення взаємозв'язку між рівнями цільової ієрархії проаналізовано 10 освітніх програм першого (бакалаврського) рівня спеціальності 013 „Початкова освіта” закладів вищої педагогічної освіти України. На основі змістового аналізу формулювання мети освітніх програм виокремлено ключові компоненти підготовки майбутніх фахівців початкової освіти. Побудовано матрицю відповідності компонентів мети освітніх програм аналізованих закладів вищої освіти. В результаті її горизонтального аналізу виділено найбільш акцентовані вектори формулювання мети освітніх програм. Вертикальний аналіз матриці дав можливість визначити рівень унікальності формулювання мети освітньої програми кожного закладу вищої освіти. Авторка переконує, що нечіткість виокремлення та необґрунтованість формулювання етапних цілей освітньої діяльності спричиняє неадекватність визначення мети, а відповідно цілеформування й цілеутворення на оперативному рівні, що стає вагомим чинником неефективності навчального процесу.

Ключові слова: мета освіти, цілепокладання, цілеформування, цілеутворення, цілереалізація, компетентність.

ІРИНА ГУМЕНЮК

кандидат филологических наук, доцент
Прикарпатский национальный университет
имени Василия Стефаника
ул. Шевченко, 57, г. Ивано-Франковск

МОДЕЛЬ ЦЕЛЕПОЛАГАНИЯ УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕНДЕНЦИЙ

Статья посвящена анализу глобальных, этапных и оперативных целей образовательной подготовки и построению на этой основе модели целеполагания учебной дисциплины «Украинский язык по профессиональному направлению» с учетом компетентностной парадигмы и деятельностного подхода к обучению. Отмечена прямая взаимосвязь между четкостью, конкретностью формулировки цели и уровнем качества обучения. С целью обоснования цели обучения украинскому языку по профессиональному направлению и установления взаимосвязи между уровнями целевой иерархии проанализированы 10 образовательных программ первого (бакалаврского) уровня специальности 013 «Начальное образование» заведений высшего педагогического образования Украины. На основе содержательного анализа формулировки цели образовательных программ выделены ключевые компоненты подготовки будущих специалистов начального образования. Построена матрица соответствия компонентов цели образовательных программ рассматриваемых учреждений высшего образования. В результате ее горизонтального анализа выделены наиболее акцентированные векторы формулировки цели образовательных программ. Вертикальный анализ матрицы дал возможность определить уровень уникальности формулировки цели образовательной программы каждого учреждения высшего образования. Автор утверждает, что нечеткость выделения и необоснованность формулировки этапных целей образовательной деятельности вызывает неадекватность определения

целей, а соответственно целеформирования и целесоздания на оперативном уровне, становится весомым фактором неэффективности учебного процесса.

Ключевые слова: цель образования, целеполагание, целеформирование, целесоздание, целереализация, компетентность.

IRYNA HUMENIUK

PhD (Philology), Associate Professor
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
57 Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk

MODEL OF GOAL SETTING OF AN EDUCATIONAL DISCIPLINE IN THE CONTEXT OF MODERN EDUCATIONAL TENDENCIES

In Ukrainian educational area there exists a discrepancy between state requests, which are conditioned by educational tendencies of globalization, and scientific and methodical security of educational institutions. In particular, reorienting towards the competence paradigm of education requires clear definition of the competences that have to become its result, and description of educational aims from the perspective of capability of being precisely examined, i. e. the level of development of the defined competences. Nowadays, this does not have an appropriate scientific and methodical basis. The aim of the article is analysing the global, stage and operative goals of educational preparation, and creation of a model of formation of goals of the educational discipline "Ukrainian language for professional purposes" taking into account the competence paradigm and the activity approach to education. To solve the above problems, a set of methods has been used: scientific abstraction, analysis and systematization of literary sources to find out the level of solving of this problem in the modern scientific area, terminological analysis to show the conceptual apparatus of the research, the methods of visualization and generalization. For the purpose of substantiating the aim of teaching of the Ukrainian language for professional purposes and establishing the interconnection between the levels of goal hierarchy, there have been analysed 10 educational programmes of the first (bachelor's) degree in the speciality 013 "Primary Education" of higher educational institutions in Ukraine. On the basis of the content analysis of formulation of the aim of educational programmes, the key components of preparation of future specialists of primary education have been pointed out. The matrix of correspondence of the components of the aim of educational programmes at the analysed higher educational institutions has been built. As a result of its horizontal analysis, the most accentuated vectors of formulation of the aim of educational programmes have been highlighted. The vertical analysis of the matrix has provided the opportunity to determine the level of uniqueness of formulation of the aim of the educational programme of each higher educational institution.

Keywords: educational aim, goal setting, formation of goals, creation of goals, attainment of goals, competence.

Зміст навчання визначається його метою, яка є основним, найбільш конкретним і фіксованим компонентом у структурі методичної системи. Сучасні дослідження підтверджують виняткову важливість мети в реальному педагогічному процесі, розглядаючи цілепокладання як ключовий момент діяльності педагога.

Тлумачення загальної категорії мети в філософії, педагогіці та лінгвістиці тотожні. «Мета – усвідомлене передбачення бажаного результату діяльності, яке зумовлює пошук засобів і шляхів його досягнення» [12, с. 371]. Однак у дидактичній системі у структурі мети виокремлюється ціль навчання як вужче і конкретніше поняття. «Цілі навчання – це кінцевий результат спільної діяльності вчителя й учня, виражений у точних, однозначних категоріях і поняттях» [5, с. 137]. Найважливішими характеристиками цілей навчання є їх діагностичність та ієрархічність. Невизначеність, неконкретність, узагальненість цілей зумовлюють низький рівень якості навчання.

Термін «цілепокладання» використовуємо в значенні «прийняття і утримання цілей, поставлених іншою людиною перед суб'єктом, а також самостійна постановка цілей» [4, с. 295].

Педагогічна наука усталено визначає цілепокладання як триєдину систему, що складається з цілеформування (конкретизація потреб, умов і можливостей, обґрунтування цілей); цілеутворення (визначення способів, шляхів досягнення, формулювання завдань); цілереалізації (проектування й оцінка результатів). Як зазначає О. Павленко, «педагогічне цілепокладання сприяє перетворенню цілей у певні конкретні завдання, дозволяє оптимально підбирати форми, методи і засоби навчального процесу, планувати прийоми педагогічної взаємодії, визначати результат» [7, с. 159]. Беручи за основу наведену ієрархію, вважаємо, що на етапі цілеформування відбувається формулювання мети як ідеального, бажаного результату.

А саме етап цілеутворення передбачає трансформацію стратегічної мети в систему завдань, які необхідно виконати на етапі цілереалізації. Отже, завдання конкретизують цілі і повинні бути вирішеними для досягнення мети.

На вершині ієрархічної структури цілей навчання розташовані ті цілі, які на певному конкретному етапі розвитку суспільства складають його соціальне замовлення. Саме тут, на нашу думку, існує невідповідність між державними запитами, зумовленими глобалізаційними освітніми тенденціями, та науково-методичним забезпеченням закладів освіти. Переорієнтування на компетентнісну парадигму навчання вимагає, зокрема, чіткого визначення компетентностей, які мають стати його результатом, і опису навчальних цілей згідно з чіткою діагностичністю, тобто рівнем сформованості визначених компетентностей. А це на сьогоднішній день не має достатнього науково-методичного підґрунтя.

Мета статті – побудова моделі цілепокладання навчальної дисципліни в результаті аналізу глобальних, етапних і оперативних цілей освітньої підготовки.

Основою дослідження обрано курс «Українська мова за професійним спрямуванням» (УМзаПС) для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта».

Для логічної впорядкованості обґрунтування мети навчання УМзаПС стрижневою обрано класифікацію цілей за структурою освітньої підготовки Г. Романової: 1) глобальні – міжнародні та загальнодержавні цілі освіти; 2) етапні – цілі етапів і профілів освітньої підготовки, конкретних навчальних установ; 3) оперативні – безпосередньо навчальні цілі (навчальних курсів, дисциплін, предметів, розділів, тем, занять) [10].

Вважаємо, що подана класифікація є найбільш актуальною з погляду точності й діагностичності. Для обґрунтування мети навчання УМзаПС необхідний змістовий аналіз глобальних та етапних цілей в контексті сучасних освітніх тенденцій: переорієнтації на компетентнісну парадигму та діяльнісний підхід до навчання, адже українське суспільство відчуває невідповідність між глобальними інформаційно-технологічними змінами, суттєвою потребою в висококваліфікованих педагогічних кадрах та рівнем готовності їх до втілення освітніх реформ.

Перелік компетентностей як результатів навчання з кожної спеціальності визначається Стандартами вищої освіти відповідно до Національної рамки кваліфікацій. У Проекті Стандарту першого рівня вищої освіти, ступеня бакалавра, спеціальності 013 «Початкова освіта» подано 12 загальних компетентностей, необхідних для набуття майбутніми вчителями початкової школи професійної компетентності [11, с. 20]. З огляду на специфіку діяльності вчителя початкової школи, який працює в умовах багатопредметності, наголошується на необхідності набуття ним предметної та методичної компетентностей з метою розуміння теоретичних засад змістових ліній освітніх галузей.

Для порівняння, Педагогічна Конституція Європи (Pedagogical Constitution of Europe, Article 6.2) визначає сім базових компетентностей, які повинен отримати викладач XXI ст.: 1) комунікативна компетентність (зокрема, сучасний вчитель повинен вільно розмовляти кількома європейськими мовами); 2) самоідентифікаційна компетентність; 3) правова компетентність; 4) управлінська компетентність; 5) дослідницька та аналітична компетентність; 6) здатність до навчання протягом усього життя; 7) емпатія – здатність розуміти стурбованість школяра чи учня, співчувати в процесі спілкування [13, с. 5]. Причому найважливішою компетентністю педагога XXI століття визнається вміння створити освітнє середовище, яке формуватиме багатий духовний світ дитини, що не знайшло належного відображення в процитованому вище Проекті Стандарту.

Набуття майбутніми вчителями початкової школи окреслених компетентностей є необхідною умовою для реалізації компетентнісного потенціалу кожної освітньої галузі, який визначено в Державному стандарті початкової освіти [3]. Необхідно відзначити, що базою для формування в учнів усіх ключових компетентностей визначено їх досвід та мотиваційні потреби, відповідно простежується лінія реалізації діяльнісного підходу в навчанні.

Реалізація компетентнісної парадигми та діяльнісного підходу в навчанні зафіксована в Концепції розвитку педагогічної освіти, зокрема у вимогах до освітніх програм підготовки педагогічних працівників: «Модернізація освітніх програм має передбачати, зокрема: впровадження компетентнісного, особистісно-орієнтованого підходу в педагогічній освіті, забезпечення формування загальних (універсальних, ключових тощо) компетентностей, набуття педагогічними працівниками вмінь та досвіду формування компетентностей в учнів, опанування педагогічних технологій, у тому числі, з використанням елементів інформаційно-

комунікаційних та цифрових технологій, посилення практичної складової педагогічної освіти, максимальне наближення психолого-педагогічної та методичної підготовки до умов практичної фахової діяльності» [8, с. 16].

Окреслені міжнародні й загальнодержавні цілі освіти є орієнтиром для етапного й оперативного цілепокладання. До етапного цілепокладання відносимо реалізацію загальнодержавних освітніх тенденцій у документах конкретних навчальних установ, які регламентують нормативні компетентнісні, кваліфікаційні, організаційні, навчальні й методичні вимоги до підготовки студентів конкретної галузі та спеціальності. Це, зокрема, освітні програми та навчальні плани.

З метою обґрунтування мети навчання УМзаПС та встановлення взаємозв'язку між рівнями цільової ієрархії нами було проаналізовано 10 освітніх програм (ОП) першого (бакалаврського) рівня спеціальності 013 «Початкова освіта» таких ЗВО: 1) Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, 2) Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, 3) Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 4) Ужгородського національного університету, 5) Рівненського державного гуманітарного університету, 6) Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, 7) Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 8) Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, 9) Уманського державного педагогічного університету імені П. Тичини, 10) Херсонського державного університету.

Змістовий аналіз формулювання мети ОП названих вище ЗВО дозволив виокремити такі компоненти підготовки майбутніх фахівців початкової освіти: 1) формування особистості конкурентоспроможного фахівця; 2) інноваційний та дослідницький характер роботи у сфері початкової освіти; 3) адаптивність до змін у галузі освіти; 4) інтеграція з європейським освітнім простором; 5) оволодіння фаховими компетентностями в галузі педагогічної початкової освіти; 6) орієнтація на широкі можливості працевлаштування в системі освітніх закладів та суміжних галузях; 7) спрямування на формування, розвиток і збереження фізичного, психологічного, соціального та духовного здоров'я дітей молодшого шкільного віку; 8) формування професійної компетентності; 9) формування міжкультурної компетентності (в т. ч. міжкультурної комунікативної компетентності); 10) розвиток інтересу до професійної діяльності для подальшого навчання.

Зауважимо, що спостерігається значне розпорошення окреслених компонентів з акцентуванням на кількох з них в кожній окремій ОП (горизонтальний аналіз). Зокрема, конкурентоспроможність як елемент мети підготовки майбутніх фахівців початкової освіти вказують лише три ЗВО: Херсонський державний університет, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Однак на основі економіко-педагогічних досліджень можна стверджувати, що конкурентоспроможність особистості виявляє пряму залежність від оволодіння нею фаховими компетенціями, рівня професійної компетентності, здатності «адаптуватися до постійних змін суспільних умов, науково-технічного прогресу й нових видів діяльності та форм спілкування за умови збереження позитивного внутрішнього потенціалу» [1, с. 468], здійснювати інноваційну та дослідницьку діяльність, знання іноземної мови, самоосвіти тощо. Відповідно вектор конкурентоспроможності можна вважати загальним стосовно частини інших компонентів підготовки фахівців, що відображені в аналізованих ОП.

Найбільш акцентованим у формулюваннях мети ОП виявився компетентнісний вектор, а саме: 1) оволодіння фаховими компетенціями в галузі педагогічної початкової освіти (Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Ужгородський національний університет); 2) формування професійної компетентності (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Рівненський державний гуманітарний університет, Ужгородський національний університет, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка). Вважаємо, що таке етапне цілепокладання повністю відповідає глобальним (міжнародним та загальнодержавним) цілям освіти.

Прикметно, що такий компонент мети, як формування міжкультурної компетентності, в т. ч. комунікативної міжкультурної компетентності, недостатньо відображений в ОП

аналізованих ЗВО. Зокрема, тільки в ОП Ужгородського національного університету зроблено чіткий акцент на діяльності вчителів у поліетнічних регіонах, що зумовлено, на нашу думку, насамперед географічним розташуванням та етнічним наповненням Закарпатської обл.

Важливим і дещо проігнорованим компонентом формулювання мети аналізованих ОП є формування інтересу до професійної діяльності для подальшого навчання. З десяти ОП першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 «Початкова освіта» тільки в одній ОП акцентовано на цьому компоненті, а саме – Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Оскільки документально затверджені глобальні цілі освітньої підготовки передбачають безперервний професійний розвиток педагогічного працівника (Концепція розвитку педагогічної освіти) та здатність до навчання впродовж усього життя (Pedagogical Constitution of Europe), то формування інтересу до професійної діяльності як необхідний складник мотиваційної сфери навчання студента повинен бути відображений як в етапних цілях ОП та навчальних планів, так і в оперативному цілепокладанні кожної окремої дисципліни, передбаченої ОП, її розділів (змістових модулів) і тем. Інтерес до професійної діяльності виникає в особистості ще на етапі вибору професії і повинен постійно зміцнюватися в процесі професійного навчання. Тільки в цьому разі студент буде внутрішньо мотивованим до постійного самовдосконалення та самореалізації в обраній сфері діяльності.

Для наочного відображення змістового наповнення мети ОП аналізованих ЗВО нами складено матрицю відповідності аналізованих компонентів мети ОП (рис. 1).

ЗВО	компонент ОП	Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського	Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка	Дрогобицький державний педагогічний університет імені І. Франка	Ужгородський національний університет	Рівненський державний гуманітарний університет	Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка	Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова	Кам'янець-Подільський національний університет імені І. Огієнка	Уманський державний педагогічний університет імені П. Тичини	Херсонський державний університет
1							+		+		+
2	+								+		+
3	+										+
4	+										+
5				+	+		+	+	+		
6							+	+	+		
7							+	+			
8			+	+	+	+				+	
9					+					+	
10									+		

Рис. 1. Матриця відповідності компонентів мети ОП «Початкова освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта галузі знань 01 «Освіта» аналізованих ЗВО.

Вертикальний аналіз рисунка 1 дає можливість визначити рівень унікальності формулювання мети ОП кожного ЗВО. Зокрема, за кількістю компонентів найбільш ґрунтовно розкрита мета ОП Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка (5

компонентів), дещо вужче – Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка, Херсонського державного університету (4 компоненти). Практично не розкритою вважаємо мету ОП Рівненського державного гуманітарного університету (1 компонент). Як зазначалося вище, нечіткість виокремлення та необґрунтованість формулювання етапних цілей освітньої діяльності спричиняє неадекватність визначення мети, а відповідно цілеформування й цілеутворення на оперативному рівні, що стає вагомим чинником неефективності навчального процесу.

Візуалізацію структурної моделі обґрунтування мети навчання УМзаПС здійснено на рис. 2.

Таким чином, обґрунтування мети навчання української мови за професійним спрямуванням здійснено на основі аналізу міжнародних та загальнодержавних, а також етапних цілей освітньої підготовки з орієнтацією на компетентнісний вектор і формування інтересу до професійної діяльності. Перспективним напрямом подальших наукових розвідок може стати компонентний аналіз формулювання мети навчання УМзаПС у педагогічних ЗВО.

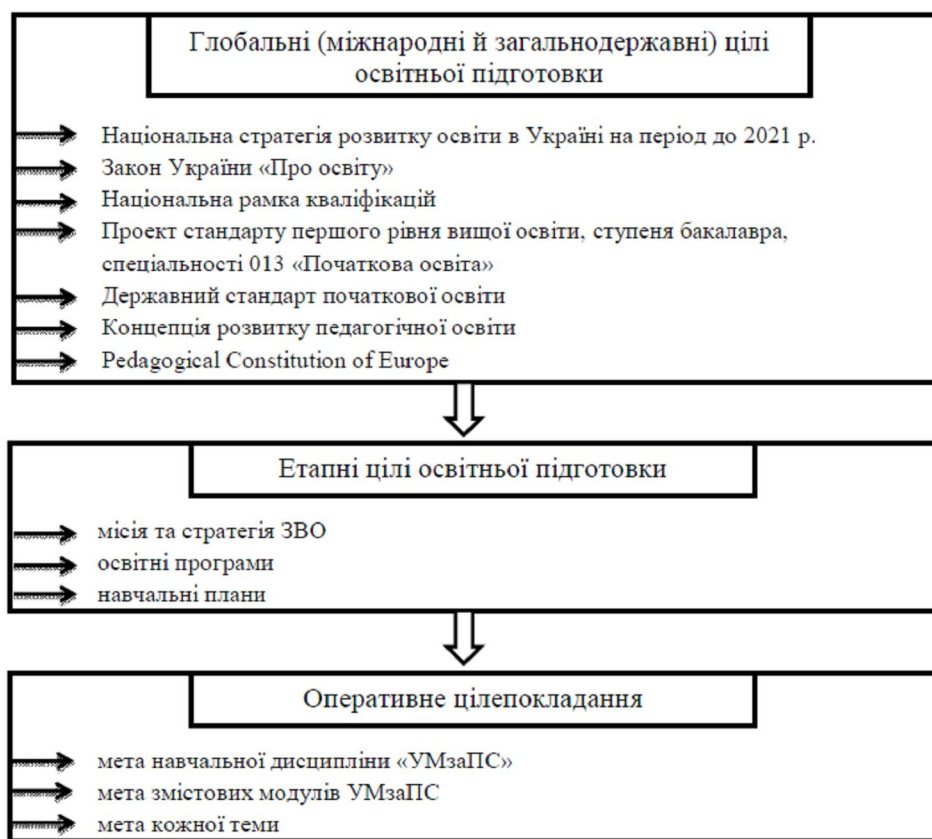

Рис. 2. Структурна модель обґрунтування мети навчання української мови за професійним спрямуванням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранова К. К. Формування конкурентоспроможності молодих фахівців на ринку праці / К. К. Баранова, Т. С. Корнєєва. – 2017. – С. 468–470. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dSPACE.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/6510/1/Formuvannia%20konkurentospromozhnosti.pdf>
2. Гриценко І. В. Сучасні підходи до проблеми педагогічного цілепокладання / І. В. Гриценко // Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 65. – С. 21–26. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2014_65_5
3. Державний стандарт початкової освіти. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/prozatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>

4. Занюк С. С. Психологія мотивації / С. С. Занюк. – К.: Либідь, 2002. – 304 с.
5. Малафійк І. В. Дидактика: навч. посібник / І. В. Малафійк. – К.: Кондор, 2005. – 397 с.
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Схвалено Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.vnz.univ.kiev.ua/uploads/p_4_58429238.doc
7. Павленко О. Цілепокладання як основна мета в системі формування методичної культури викладача вищої школи / О. Павленко // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 131. – С. 155-160. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2014_131_43.
8. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти. Наказ МОН України № 776 від 06.07.2018. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.
9. Про освіту. Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2017. – № 38 – 39. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/print>.
10. Романова Г. М. Цілепокладання як основа проектування навчальних технологій викладачами ВНЗ / Г. М. Романова // Теорія та методика управління освітою. – 2009. – № 2. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://tme.umo.edu.ua/docs/2/09romttv.pdf>.
11. Стандарт першого рівня вищої освіти, ступеня бакалавра, спеціальності 013 «Початкова освіта». – К., 2016. – 45 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.megu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/Standart._Bakalavr._Pochatkova__osvita-8.pdf.
12. Філософський енциклопедичний словник / гол. ред. В. І. Шинкарук. – К.: Абрис, 2002. – 751 с.
13. Pedagogical Constitution of Europe. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.arpue.org/uk/chasopys-yevropeiski-pedahohichni-studii/pedahohichna-konstytutsiia-yevropy>.

REFERENCES

1. Baranova K. K., Kornieyeva T. S. Formuvannia konkurentospromozhnosti molodykh fakhivtsiv na rynku pratsi. [Formation of Competitiveness of Young Specialists in the Labour Market], 2017, pp. 468 – 470. Available at: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/6510/1/Formuvannia%20konkurentospromozhnosti.pdf>.
2. Hrytsenko I. V. Suchasni pidkhody do problemy pedahohichnoho tsilepokladannia [Modern Approaches to the Problem of Pedagogical Goal Setting]. Zbirnyk naukovykh prats Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Pedahohichni nauky, 2014, vol. 65, pp. 21 – 26. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2014_65_5.
3. Derzhavnyi standart pochatkovoyi osvity. Zatverdzheno Postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.02.2018. [State Standard of Primary Education. Approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 21.02.2018]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
4. Zaniuk S.S. Psykholohiia motyvatsii [Psychology of motivation]. Kyiv, 2002. 304 p. .
5. Malafiiik I. V. Dydaktyka: Navchalnyi posibnyk [Didactics: Tutorial]. Kyiv, 2005. 397 p.
6. Natsionalna stratehija rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku [National Strategy for the Development of Education in Ukraine until 2021]. Skhvaleno Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 25 chervnia 2013 roku №344/2013. Available at: http://www.vnz.univ.kiev.ua/uploads/p_4_58429238.doc.
7. Pavlenko O. Tsilepokladannia yak osnovna meta v systemi formuvannia metodychnoi kultury vykladacha vyshchoi shkoly. [Goal Setting as the Main Aim in the System of Formation of Methodical Culture of a High School Teacher]. Naukovi zapysky Kirovohrads'koho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Pedahohichni nauky, 2014, vol. 131, pp. 155–160. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2014_131_43.
8. Pro zatverdzhennia Kontseptsii rozvytku pedahohichnoyi osvity [On Approval of the Concept of Development of Pedagogical Education]. Nakaz MON Ukrainy № 776 vid 06.07.2018. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.
9. Pro osvitu. Zakon Ukrainy [On Education. The Law of Ukraine]. Vidomosti Verkhovnoi Rady, 2017, No 38–39, p. 380. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/print>.
10. Romanova H. M. Tsilepokladannia jak osnova proektuvannia navchalnykh tekhnolohiy vykladachamy VNZ [Goal Setting as a Basis for Designing Educational Technologies by University Teachers]. Teoria ta metodyka upravlinnia osvitoju, 2009, vol. 2. Available at: <http://tme.umo.edu.ua/docs/2/09romttv.pdf>.
11. Standart pershoho rivnia vyshchoi osvity, stupenia bakalavra, spetsialnosti 013 «Pochatkova osvita» [The Standard of the First Level of Higher Education, Bachelor's Degree, Specialty 013 "Primary Education"]. Kyiv, 2016, 45 p. Available at: https://www.megu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/Standart._Bakalavr._Pochatkova__osvita-8.pdf.
12. Filosofskiy entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical Encyclopedic Dictionary] / hol. red. V. I. Shynkaruk. Kyiv, 2002. 751 p.
13. Pedagogical Constitution of Europe. Available at: <http://www.arpue.org/uk/chasopys-yevropeiski-pedahohichni-studii/pedahohichna-konstytutsiia-yevropy>.

